

Opolskie rekomendacje

w zakresie stosowania ustawy z dnia 19 lipca 2019 r.

o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie realizacji zadań publicznych przez organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego.

Finansowane
przez Samorząd
Województwa
Opolskiego

Opolskie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych

Wprowadzenie

„Aby umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie i pełny udział we wszystkich sferach życia, Państwa Strony podejmą odpowiednie środki w celu zapewnienia im, na zasadzie równości z innymi osobami, dostępu do środowiska fizycznego, środków transportu, informacji i komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, a także do innych urządzeń i usług, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich. Środki te, obejmujące rozpoznanie i eliminację przeszkód i barier w zakresie dostępności...”

Art.9. – Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych.

Dostępność – temat, z którym jako organizacje pozarządowe mierzymy się już od kilku lat, a wciąż pojawia się wiele pytań. Często takich zasadniczych czy nas jako organizacji pozarządowych dotyczą zapisy ustawy? W jakim zakresie? Pamiętajmy, że celem ustawy jest przede wszystkim poprawa dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami aby w sposób najbardziej samodzielny i komfortowy mogły one korzystać m.in. z usług publicznych czy infrastruktury publicznej. Realizacja zapisów ustawy ma poprawić warunki życia osób ze szczególnymi potrzebami.

W ustawie o zapewnianiu dostępności podmioty publiczne zostały zobowiązane do zapewniania dostępności z wykorzystaniem projektowania uniwersalnego lub racjonalnych usprawnień (art. 4 ustawy) oraz wskazany został zestaw minimalnych wymagań dotyczących dostępności (art. 6). Obowiązki związane

z zapewnianiem dostępności przez organizacje wynikają z art. 4 ust. 3 i ust. 4 oraz art. 5 ust. 1 i ust. 2 ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Zatem wszystkie organizacje pozarządowe, które realizujące zadania publiczne, finansowane z udziałem środków publicznych zobowiązane są zapewniać podstawową dostępność architektoniczną, cyfrową i informacyjno - komunikacyjną, w części dostosowanej do charakteru i formy realizowanego zadania publicznego.

I choć minęło już kilka lat, ponieważ Ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami została uchwalona w 2019 roku to nadal nie wszystkie ngo mają pełną wiedzę w tym zakresie. Jako organizacja pozarządowa zajmująca się wspieraniem innych ngo czy współpracą z samorządami na co dzień doświadczamy tego jak różnie bywa ze stosowaniem tej ustawy w zakresie realizacji zadań publicznych. Ponadto często jako organizacje pozarządowe nie mamy nadal wiedzy na temat obowiązków dla nas wynikających z zapisów ustawy w kontekście realizacji zadań publicznych. I o ile są organizacje pozarządowe, które w swoich celach statutowych i w swoich codziennych działaniach zajmują się osobami ze szczególnymi potrzebami to obowiązki wynikające z tej ustawy są im znane o tyle często organizacje, które działają lokalnie na mniejszą skalę nie mają tej wiedzy. Zastanówmy się czy wszyscy przedstawiciele NGO, którzy podpisują umowy dotacyjne czytają w umowach jakie mają obowiązki w zakresie dostępności? Z naszych

doświadczeń, niestety, wynika, że nie. Dlatego tak ważna jest edukacja i zwiększanie wiedzy w tym zakresie.

Z naszych doświadczeń wynika również, że różne urzędy inaczej podchodzą do wypełniania obowiązków ustawowych przy wspieraniu/powierzaniu zadań publicznych przekazywanych na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Niniejsza publikacja powstała po to, aby podpowiedzieć zarówno urzędom jak i organizacjom pozarządowym dobre praktyki w zakresie stosowania zapisów ustawy a także aby przybliżyć podstawowe pojęcia związane z dostępnością. Mamy świadomość tego, że nie jest ona doskonała i że nie odpowie na wszystkie pytania. Jednak może podpowiedzieć dobre praktyki.

W czasie pisania rekomendacji korzystaliśmy m.in. z zapisów zastosowanych w ogłoszeniach otartych konkursów ofert z województwa mazowieckiego, informacji uzyskanych ze stron Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, treści ustawy o dostępności, ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie oraz doświadczeń własnych.

Zapraszamy do kontaktu z nami i dzielenia się zarówno dobrymi praktykami jak i wyminą wiedzy i informacji. Publikacja ta ma być też przyczynkiem do dyskusji wśród naszych opolskich NGO na temat dostępności.

Zapraszamy do zapoznania się z rekomendacjami przygotowanymi przez Opolskie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych.

Dostępność- zagadnienia ogólne:

W związku z zapisami ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami podmioty publiczne zlecające zadania w ramach otwartych konkursów ofert od dnia 6 września 2021 roku w umowach zawieranych z organizacjami pozarządowymi zawierają postanowienia określające warunki zapewniające dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Warto jednak pamiętać, że zapisy te powinny dotyczyć w sposób adekwatny realizowanego zadania publicznego, a nie całokształtu działalności organizacji pozarządowych.

Tym samym organizacje pozarządowe realizujące zadania publiczne muszą mieć świadomość obowiązków, które mogą zaistnieć w podpisywanych przez nie umowach na realizację zadań publicznych.

Dodatkowo należy pamiętać, że organizacje pozarządowe mające w swoich statutach zapisy dotyczące:

- ochrony i promocji zdrowia, w tym działalności leczniczej w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej,
- działalności na rzecz osób niepełnosprawnych
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym ,które posiadają strony internetowe lub aplikacje mobilne, lub zarządzają elementami stron internetowych, lub aplikacji mobilnych zamieszczonych w środowisku umożliwiającym zapewnienie dostępności cyfrowej treści powinny spełniać

zapisy ustawy o zapewnieniu dostępności cyfrowej. W przypadku informacji umieszczanych przez podmiot na portalach społecznościowych, nie będzie miał on często wystarczającego wpływu na formę umieszczonej tam informacji, dlatego ustawodawca zdecydował się na ograniczenie obowiązku zapewnienia dostępności cyfrowej do środowiska, które umożliwia zapewnienie dostępności treści cyfrowej.

Kim są osoby o szczególnych potrzebach:

Można przyjąć ogólną definicję, że osoby ze szczególnymi potrzebami to takie, które ze względu na swoje cechy albo okoliczności, w których się znajdują, muszą podjąć dodatkowe działania w celu przezwyciężenia barier uniemożliwiających lub utrudniających im udział w różnych sferach życia na równi z innymi osobami.

Należy pamiętać, że katalog osób ze szczególnymi potrzebami nie jest zamknięty wynika on przede wszystkim z potencjalnych barier w funkcjonowaniu codziennym, które mogą dotknąć każdego z nas np., złamana kończyna.

W szczególności do osób ze szczególnymi potrzebami można zaliczyć osoby z niepełnosprawnością w oparciu o kryterium niepełnosprawności:

- **głucha** – osoba, która nie słyszy, posługuje się polskim językiem migowym PJM;
- **słabosłysząca, niedosłysząca** – osoby, które mają problemy ze słuchem, ale ich pierwszym językiem jest język polski. Osoby takie korzystają z rozwiązań

technicznych, które wspomagają słyszenie, napisów, pętle indukcyjne itp.,
Najczęściej nie posługują się polskim językiem migowym;

- **głuchoniewidoma** – osoba, która ma uszkodzony zarówno wzrok jak i słuch.

W poznawaniu świata korzysta z tego zmysłu, który jest lepiej funkcjonujący – czasem więc korzysta z aparatów słuchowych, czasem z bardzo mocnych okularów lub lup. Informacje zbiera przy pomocy słuchu i dotyku. Tylko niewielka część osób niewidomych obecnie wykorzystuje alfabet Braille'a. Znacznie częściej posługują się przy korzystaniu z komputerów ze zwykłej klawiatury i czytników ekranu;

- **słabowidząca** – osoba, która ma uszkodzony wzrok, ale to nadal on jest podstawowym lub jednym z podstawowych sposobów zbierania informacji. Różnice w widzeniu kształtów, kolorów, ocenie odległości mogą być bardzo duże;

- **osoby z niepełnosprawnością narządów ruchu** – poruszające się na wózku, korzystające z chodzików lub kul ortopedycznych. Część osób nie korzysta z żadnych sprzętów a ich niepełnosprawność może być nie widoczna na pierwszy rzut oka;

- **paraplegicy** – osoby, które mają całkowicie niesprawne nogi i w pełni funkcjonujące ręce. Korzystają zwykle z wózków i mają w pełni sprawne ręce;

- **tetraplegicy** – osoby, które mają porażone wszystkie kończyny. W niektórych przypadkach mogą częściowo używać z rąk, jak i z nóg, ale zakres tej ruchomości może być bardzo różny;

- **osoby po amputacji kończyny** - mogą korzystać ze wszystkich wymienionych rozwiązań technicznych - wózków, kul, protez itp;

- **osoby o ograniczonych możliwościach poznawczych** – w tym, niepełnosprawność intelektualna, osoby, których niepełnosprawność wynika z chorób układu nerwowego. W różnych momentach mogą bardzo różnie funkcjonować – zależnie od stadium i okresu choroby.

Osoby o szczególnych potrzebach to jednak nie tylko osoby z niepełnosprawnościami. Do osób ze szczególnymi potrzebami zalicza się również m.in:

- **kobiety w ciąży** – ciąża to okres, który większość kobiet odczuwa jako okres specjalnego traktowania – zwykle łatwiej się męczą, nie mogą zbyt długo stać, trudniej im się wykonuje niektóre czynności;

- **osoby z dziećmi** – opieka nad osobą zależną może wymagać zapewnienia dodatkowego miejsca np. pokoju do zabawy, przewijaków;

- **seniorzy** – osoby starsze mogą mieć szczególne potrzeby związane ze stanem zdrowia czy kondycją. Nie znaczy to oczywiście, że każdy senior będzie potrzebował szczególnego traktowania, ważne jest jednak, aby sposób załatwiania spraw był jak najprostszy, wymagał jak najmniej wysiłku fizycznego i był jasno wytłumaczony;

- **osoby z większym bagażem** – również może być traktowana jako osoby ze szczególnymi potrzebami w zakresie korzystania np. z wind czy wózków do transportu, ruchomych schodów;

- **osoby o niskim wzroście.**

Można zatem śmiało powiedzieć, że dostępność dotyczy nas wszystkich. Należy zakładać, że odbiorcy działań są różnorodni i mają różne potrzeby.

Dostępność - z jakimi pojęciami możesz się najczęściej spotkać:

Dostępność architektoniczna

Dostępność odniesiona do obiektów architektonicznych takich jak budynki, przestrzenie publiczne, procedury ewakuacyjne. Oznacza w szczególności możliwość korzystania z obiektów architektonicznych przez jak najszerszą grupę osób w możliwie największym stopniu.

Dostępność cyfrowa

Dostępność odniesiona do zasobów cyfrowych. Oznacza w szczególności możliwość korzystania z informacji cyfrowej przez jak najszerszą grupę osób w możliwie największym stopniu.

Dostępność informacyjno-komunikacyjna

Zapewnienie kontaktu telefonicznego, korespondencyjnego, za pomocą środków komunikacji elektronicznej lub tłumacza migowego lub tłumacza-przewodnika, dającego możliwość korzystania z informacji i komunikowania się przez jak najszerszą grupę osób w możliwie największym stopniu.

Projektowanie uniwersalne

Jest to jedno z narzędzi realizacji zasady równości, pełnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz dostępności sfery publicznej oraz wszelkich dóbr i usług dla wszystkich osób, niezależnie od ich stopnia sprawności, wieku,

czy szeregu innych uwarunkowań. Ma zastosowanie we wszystkich sferach życia — od środowiska fizycznego (np. budynków, parków), produktów, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych (np. strony internetowe) po pozostałe obiekty (np. bankomaty) i usługi (np. usługi pocztowe czy turystyczne).

Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 „Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych” poprzez projektowanie uniwersalne należy rozumieć projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania.

Racjonalne usprawnienie

Zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych, konieczne są odpowiednie zmiany i dostosowania w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich realizacji na równi z innymi osobami.

Usprawnienia nie powinny nakładać nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia. Powinny być wprowadzane, jeśli jest to potrzebne w konkretnym przypadku.

Dostęp alternatywny

Dostęp alternatywny, polega w szczególności na zapewnieniu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby lub zapewnieniu wsparcia

technicznego osobie ze szczególnymi potrzebami, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, lub wprowadzeniu takiej organizacji podmiotu, która umożliwi realizację potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w niezbędnym zakresie dla tych osób. Dostęp alternatywny może być stosowany jedynie w wyjątkowych sytuacjach, tzn. gdy w szczególności ze względów technicznych lub prawnych niemożliwe jest zastosowanie uniwersalnego projektowania lub racjonalnych usprawnień.

Podsumowując:

Uniwersalne projektowanie – TAK, to zapewnianie dostępności.

Racjonalne usprawnienia – TAK, to zapewnianie dostępności.

Dostęp alternatywny – NIE, w myśl ustawy to nie jest zapewnienie dostępności i można go stosować tylko w uzasadnionych przypadkach.

WCAG - to skrótowiec od Web Content Accessibility Guidelines czyli wytycznych dotyczących dostępności treści internetowych. Obecnie obowiązuje wersja 2.1 tych wytycznych. Wyjaśniają one, jak tworzyć strony internetowe i aplikacje aby udostępnić je osobom z niepełnosprawnościami np. wzroku, słuchu, ruchu, ale też z niepełnosprawnością intelektualną czy zaburzeniami poznawczymi. Strony internetowe i aplikacje mobilne, które spełniają wytyczne WCAG nazywamy dostępnymi cyfrowo.

Audiodeskrypcja - Informacja czytana przez lektora, najczęściej jako dodatkowa ścieżka dźwiękowa do pliku wideo lub obrazu. Dodawana jest w celu opisu szczegółów obrazu, których nie są w stanie dostrzec osoby

niewidome lub słabowidzące. Zapewnia informacje o miejscu akcji, postaciach, zmianie scenerii, tekstach widocznych na ekranie i innych treściach wizualnych. W standardowej audiodeskrypcji materiału wideo informacja jest czytana w przerwach pomiędzy dialogami (jeżeli one występują)

Tekst łatwy do czytania i rozumienia, ETR - Sposób przedstawiania informacji w postaci tekstu i uzupełniającej grafiki, umożliwiający zrozumienie przekazywanych treści osobom z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim lub umiarkowanym. Europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i rozumienia opracował zespół ekspertów z ośmiu krajów europejskich, zrzeszonych w organizacji Inclusion Europe. Skrócona lista wymagań wobec tekstu ETR zaprezentowana została poniżej.

Wygląd dokumentu -

- Czy strony są ponumerowane (najlepiej na dole po prawej stronie; jedynie okładka może być bez numeru)?
- Czy czcionka to Arial w rozmiarze 14 lub większym (może to też być inna czcionka bezszeryfowa, ale odpowiednio duża i bez kursywy)?
- Czy tekst jest wyjustowany do lewej strony?
- Czy tekstowi towarzyszą grafiki lub zdjęcia, które pomogą go zrozumieć?
- Czy łatwo zrozumieć, co przedstawiają grafiki lub zdjęcia?
- Czy łatwo zrozumieć zastosowane tytuły?
- Czy tytuły są pogrubione?

Zdania i wyrazy

- Czy każde zdanie zaczyna się w nowym wierszu?
- Czy zdania mają długość jednego wiersza lub dwóch?
- Czy większość zdań jest pozytywnych (przykład: lepiej napisać „Powinieneś zostać do końca zebrania” niż „Nie powinieneś wychodzić przed końcem zebrania”)?
- Czy użyte wyrazy są proste?
- Czy trudne wyrazy są wytłumaczone więcej niż raz (trudne słowa powinny być wytłumaczone za każdym razem, gdy są użyte)?
- Czy niektóre wyrazy są podzielone na dwa wiersze (zasadą jest, by wyrazów nie dzielić)?
- Czy liczby są zapisane cyframi (liczb nie powinno się zapisywać słowami)?

Uporządkowanie informacji

- Czy łatwo znaleźć główną informację?
- Czy informacje są uporządkowane (ważny jest np. ich chronologiczny porządek)?
- Czy każdy akapit dotyczy jednego tematu?
- Czy wykorzystano przykłady do wytłumaczenia trudniejszych tematów?
- Czy są użyte wypunktowania (zamiast trudniejszych do zrozumienia list przedzielonych przecinkami)?
- Czy jeśli w tekście użyto zaimków „on” lub „ona”, to jest jasne, do kogo się odnoszą?

Oznaczenie tekstu

Inclusion Europe stworzyło specjalne logo, którym oznacza się tekst łatwy do czytania:

Aby jednak móc z niego skorzystać, trzeba spełnić odpowiednie warunki, w tym przede wszystkim:

- stworzyć ten tekst w zgodzie ze standardami przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia, opisanymi po polsku w przywołanej wyżej publikacji „Informacja dla wszystkich”,
- logo musi mieć wielkość minimum 15 mm, dokładnie określony jest też jego niebieski kolor,
- co najmniej jedna osoba z niepełnosprawnością intelektualną, która posługuje się językiem, w którym napisano tekst, musi skonsultować publikację. Jeśli coś jest dla niej za trudne, należy to przeredagować. Nazwisko konsultanta dostępności powinno się pojawić obok nazwiska autora.

Jak łatwo zauważyć niniejszy poradnik nie został stworzony według wszystkich zasad ETR, dlatego też nie został opatrzony stosownym logo.

Dostępność w zadaniach publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe

Stosowanie ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, to wyzwania pod kątem zlecenia zadań publicznych.

Art. 5 ust. 2 mówi o tym, że: W przypadku gdy podmiot inny niż podmiot publiczny realizuje, na podstawie umowy zawartej z podmiotem publicznym, zadanie finansowane z udziałem środków publicznych, jest obowiązany do zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami w zakresie określonym w tej umowie.

I sam przepis mówi, że ma być to zawarte w umowie, to praktyka ostatnich ponad dwóch lat pokazała, że można postępować inaczej.

Każdą procedurę otwartych konkursów ofert, określoną w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, można podzielić na cztery części: ogłoszenie o konkursie, umowa i realizacja zadania, sprawozdanie oraz kontrola.

Ustawodawca stwierdził, że o dostępności będzie mowa tylko w umowie. Jednak, gdyby taki zapis potraktować „zero jedyńkowo”, to nie miałyby on większego sensu. Tymczasem dostępność i pamiętanie o osobach, o szczególnych potrzebach, to nie jakiś wymysł, a realna potrzeba, by każdy, kto chce mógł skorzystać z zadania.

Ogłoszenie o konkursie

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie precyzuje, jakie elementy mają znaleźć się w ogłaszanych przez urzędy konkursach ofert dla organizacji pozarządowych. Jednakże już inne przepisy prawne wprowadziły inne elementy do ogłoszenia o konkursie, jak choćby obowiązek informacyjny, wynikający z przepisów o ochronie danych osobowych (RODO).

I dlatego warto, by urząd, który ogłasza konkurs pomyślał o opisie dostępności już w ogłoszeniu. Są trzy ważne przesłanki, by tak się stało:

1. Organizacja planując zadanie od razu pomyśli, jak zapewnić dostępności.
2. Oferent, zaplanuje środki, które wyda na dostępność.
3. Organizacji nie zostaną narzucone w umowie żadne wymogi, a sama zaproponuje jak działania na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami może zrealizować.

Podczas jednego z posiedzeń Konwentu Wojewódzkich Rad Działalności Pożytku Publicznego Samorząd Województwa Mazowieckiego został pochwalony przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej za zapisy w ogłoszeniu o konkursie. Przytoczymy je tu aby pokazać, jako dobrą praktykę jak można precyzyjnie podpowiedzieć organizacjom pozarządowym:

Opis wymagań dotyczących zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami:

- 1) wszystkie działania w ramach wskazanego zadania publicznego powinny być zaprojektowane i realizowane przez Oferenta w taki sposób, aby nie wykluczały z uczestnictwa w nim osób ze specjalnymi potrzebami,
- 2) zapewnianie dostępności przez Oferenta oznacza obowiązek osiągnięcia stanu faktycznego, w którym osoba ze szczególnymi potrzebami jako odbiorca zadania publicznego, może w nim uczestniczyć na zasadzie równości z innymi osobami,
- 3) środki finansowe w ramach realizacji zadania publicznego mogą być przeznaczone na pokrycie wydatków związanych z zapewnianiem dostępności przy realizacji zleconych zadań publicznych – tylko w zakresie realizacji zadania,
- 4) informacje o sposobach zapewnienia dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami lub przewidywanych formach dostępu alternatywnego powinny zostać wpisane w części III.3 oferty Syntetyczny opis zadania. Ewentualne bariery w poszczególnych obszarach dostępności i przeszkody w ich usunięciu powinny zostać szczegółowo opisane i uzasadnione wraz z określoną szczegółowo ścieżką postępowania w przypadku dostępu alternatywnego,
- 5) działania związane z zapewnieniem dostępności Oferent zobowiązany jest dobrać do charakteru realizowanego zadania publicznego, tj. Oferent powinien uwzględnić w ofercie (przy opisywaniu sposobu zapewnienia dostępności) te z minimalnych wymagań wskazanych poniżej, w tym z zakresu dostępu alternatywnego, które mają zastosowanie dla zadania (nie muszą być uwzględnione wszystkie minimalne wymagania). Dokonując wyboru sposobu

zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, Oferent powinien przeanalizować trzy zakresy wskazane w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2022 r. poz. 2240), zwanej dalej „ustawą o zapewnianiu dostępności”, tj.:

a) w zakresie dostępności architektonicznej należy zapewnić:

- wolne od barier poziomych i pionowych przestrzenie komunikacyjne budynków, w których realizowane jest zadanie publiczne,
- instalację urządzeń lub zastosowanie środków technicznych i rozwiązań architektonicznych w budynku, które umożliwiają dostęp do pomieszczeń, w których realizowane jest zadanie publiczne z wyłączeniem pomieszczeń technicznych,
- informację o rozkładzie pomieszczeń w budynku, w którym jest realizowane zadanie publiczne, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy,
- wstęp do budynku, gdzie realizowane jest zadanie publiczne, osobie korzystającej z psa asystującego,
- osobom ze szczególnymi potrzebami możliwość ewakuacji lub uratowania w inny sposób z miejsca, gdzie realizowane jest zadanie publiczne;

b) w zakresie dostępności cyfrowej należy zapewnić, aby:

- strona internetowa lub aplikacja mobilna stworzona na potrzeby realizacji zadania publicznego, a także treści wykorzystywane do realizacji lub promocji

tego zadania zamieszczane na istniejącej stronie Oferenta i jego profilach społecznościowych, były dostępne cyfrowo, czyli spełniały zasady funkcjonalności, kompatybilności, postrzegalności i zrozumiałości przez spełnianie wymagań określonych w ustawie z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych (Dz. U. z 2023 r. poz. 82 i 511). Oznacza to, że muszą być one zgodne ze Standardem WCAG 2.1, czyli Web Content Accessibility Guidelines, który zawiera zbiór zasad, jakimi powinni kierować się twórcy stron internetowych, aby przygotowane przez nich strony były maksymalnie dostępne dla osób z różnymi niepełnosprawnościami,

- wszystkie treści cyfrowe opracowywane w ramach zadania i publikowane w Internecie, jak np. zdjęcia, pliki graficzne, filmy, plakaty, dokumenty rekrutacyjne, poradniki, webinary itp. były dostępne cyfrowo;

c) w zakresie dostępności informacyjno-komunikacyjnej należy zapewnić:

- obsługę, w ramach realizacji zadania publicznego, z wykorzystaniem środków wspierających komunikowanie się o których mowa w art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się (Dz. U. z 2023 r. poz. 20), tj. w szczególności poczty elektronicznej, SMS, MMS, komunikatorów internetowych, strony internetowej lub poprzez wykorzystanie zdalnego dostępu online do usługi tłumacza przez strony internetowe i aplikacje,

- instalację urządzeń lub innych środków technicznych do obsługi osób słabosłyszących w ramach zadania publicznego, w szczególności pętli indukcyjnej, systemu FM lub urządzeń opartych o inne technologie, których celem jest wspomaganie słyszenia,
- podanie na stronie internetowej podmiotu informacji o realizacji zadania publicznego w postaci elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym, informacji w tekście łatwym do czytania i rozumienia,
- na wniosek osoby ze szczególnymi potrzebami, w ramach realizowanego zadania publicznego, komunikacji z Oferentem w formie określonej w tym wniosku.

6) Jeśli ze względów np. technicznych lub prawnych Oferent nie może zapewnić osobie ze szczególnymi potrzebami dostępności w zakresie dostępności architektonicznej lub informacyjno-komunikacyjnej, Oferent musi zapewnić dostęp alternatywny. Zgodnie z art. 7 ust. 2 ustawy o zapewnieniu dostępności, dostęp alternatywny polega w szczególności na:

- a) zapewnieniu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby lub zapewnieniu wsparcia technicznego osobie ze szczególnymi potrzebami, w tym
- b) z wykorzystaniem nowoczesnych technologii lub
- c) wprowadzenia takiej organizacji realizacji zadania przez Oferenta, która umożliwi realizację potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w niezbędnym zakresie dla tych osób. Zapewnienie dostępu alternatywnego

może więc polegać np. na zmianie organizacyjnej (np. przeniesieniu wydarzenia do pomieszczenia na parterze, do którego nie prowadzą schody, lub zapewnianiu osobie ze szczególnymi potrzebami wsparcia innej osoby, np. przetłumaczenie dokumentu, pomoc w komunikacji).

7) Jeśli Oferent nie ma możliwości zapewnienia osobie ze szczególnymi potrzebami dostępności cyfrowej, musi zapewnić dostęp alternatywny (zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych). Dostęp alternatywny polega w szczególności na zapewnieniu kontaktu telefonicznego, korespondencyjnego, za pomocą środków komunikacji elektronicznej, o których mowa w art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (Dz. U. z 2020 r. poz. 344), lub za pomocą tłumacza języka migowego, lub tłumacza-przewodnika, o którym mowa w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, jeżeli Oferent udostępnia taką możliwość.

Ponadto Ministerstwo podpowiedziało również czy w ofercie jest wprost na to miejsce czy organ administracji powinien o tym zdecydować:

Czy w formularzu ofert znajdzie się konkretne miejsce na wpisanie informacji dotyczącej zapewnienia dostępności?

Ustawa nie wymaga wprowadzania takiego elementu do formularzy. To wyłącznie decyzja podmiotu ogłaszającego konkurs na realizację zadania

publicznego. Uwzględnienie w formularzu ofertowym miejsca na wpisanie informacji na temat sposobu zapewnienia dostępności przez oferenta może okazać się bardzo pomocne w toku późniejszej weryfikacji spełnienia tego obowiązku, co jest przecież elementem zawieranej umowy. Jest to informacja ważna zarówno dla ekspertów oceniających aplikację, jak i dysponenta środków, który podejmuje ostateczną decyzję o pomocy finansowej.

Nieco inna sytuacja ma miejsce w przypadku „oferty realizacji zadania publicznego*/oferty wspólnej realizacji zadania publicznego*, o której mowa w art. 14 ust. 1*/ 2* ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie”. W tym przypadku formularz jest bowiem załącznikiem do Rozporządzenia Przewodniczącego Komitetu do spraw Pożytku Publicznego z dnia 24 października 2018 r. Wymagałoby to zatem zmiany legislacyjnej ww. załącznika.

Także dobrze, jakby organizacja określiła dostępność albo w punkcie III.3 oferty (syntetyczny opis zadania) lub w punkcie VI (inne informacje) z podziałem na obszar architektoniczny, cyfrowy i informacyjno-komunikacyjny.

I jeszcze dwie ważne podpowiedzi dotyczące tego czy w kosztorysie można uwzględnić koszty związane z dostępnością:

Czy można określić ile procent całego budżetu zadania powinno być przeznaczony na zapewnienie dostępności?

Można, nie jest to jednak wymaganie ustawy. Zleceniodawca planując zadanie powinien oszacować z należytą starannością całkowity koszt jego realizacji. Koszt ten powinien uwzględniać także nakłady poniesione z tytułu zapewnienia dostępności. Wysokość tego kosztu zależy m.in. od charakteru działania – jego zasięgu, tematyki, liczby osób ze szczególnymi potrzebami, które z tego skorzystają i oczywiście przyjętych rozwiązań likwidujących bariery (np. instalacja trwałego podjazdu to koszt znacznie wyższy niż wypożyczenie przenośnej rampy).

Podmiot publiczny zlecający/powierzający zadanie może też – ale nie musi – w trosce o uwzględnienie tematyki dostępności przy realizacji zadania wymagać od oferentów przedstawienia w składanej dokumentacji kalkulacji kosztów przewidzianych na ten cel.

Czy i jakie koszty związane z dostępnością powinny być ujęte w kosztach kwalifikowanych w regulaminach konkursu?

Różnorodność możliwych rozwiązań, które likwidują bariery w dostępności jest bardzo szeroka – także ustawa w art. 6 zawiera katalog obowiązków sformułowany w sposób elastyczny i celowościowy, właśnie ze względu na zróżnicowanie możliwych rozwiązań i związane z tym różne ich koszty.

Szczegółowe zapisy mogłyby potencjalnie wykluczać z dofinansowania jakiś typ rozwiązań (np. mniej powszechny), adekwatnych i niemożliwych do zastąpienia w konkretnym przypadku.

Ponadto zbyt szczegółowe zapisy w katalogu kosztów kwalifikowanych bardzo często łączą się z problemami proceduralnymi, w tym m.in. koniecznością podpisywania aneksów w przypadku nawet drobnych często zmian lub usterkami w rozliczeniu dofinansowanego ze środków publicznych zadania.

Z uwagi na powyższe, trudno jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie, ponieważ również w tym przypadku jest to zawsze decyzja podmiotu zlecającego/powierzającego dane zadanie. W niektórych przypadkach być może warto raczej określić katalog kosztów niekwalifikowalnych, wskazując jedynie te rozwiązania które zdecydowanie odrzucamy (np. z uwagi na ich duże koszty lub inne przesłanki).

Komisja konkursowa

Warto również zastanowić się czy ocenę tej dostępności nie uwzględnić w ocenach ofert. W art. 15 ustawy o pożytku jest mowa o tym, jakie kryteria urząd musi wziąć pod uwagę: Organ administracji publicznej przy rozpatrywaniu ofert: ocenia możliwość realizacji zadania publicznego przez organizację pozarządową lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3. Tu urząd musi ocenić wszystkie elementy, które składają się na realizację zadania, czyli również dostępność. Bo jak zadanie nie ma zaplanowanej dostępności, to nie będzie dostępne dla wszystkich zaplanowanych odbiorców.

Pojawia się też podpowiedź z Ministerstwa w sprawie składu:

Czy i jak zapewnić by w komisjach konkursowych i wśród ekspertów oceniających oferty były osoby, które mają kompetencje związane z dostępnością?

Obecność takich osób w komisji nie jest wymogiem ustawowym. Za dobór ekspertów, którzy oceniają oferty/wnioski odpowiada organizator konkursu.

Umowa na realizację zadania publicznego

Jedynym odniesieniem w ustawie o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami jest wspomniany już wcześniej art. 5 ust. 2. Tam jest mowa o tym, że urząd zlecający zadanie musi określić sposób realizacji zasad dostępności w umowie.

I można sobie wyobrazić sytuację, w której urząd pierwszy raz wspomni organizacji o tym, że trzeba jakiegokolwiek działania w tym zakresie podejmować na etapie umowy. Wówczas może się okazać, że taka organizacja będzie narażona na koszty, których nie przewidziała wcześniej w ofercie.

Dlatego najlepszym modelem jest, by jednak organizacja zawarła to w ofercie, która stanowi załącznik do umowy.

Ponadto Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej prowadzi serwis z tak zwanymi FAQ (na który cały czas się powołujemy): Koordynatorzy do spraw dostępności w związku z pełnioną funkcją, ale także inne osoby reprezentujące podmioty publiczne, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, a także inni

obywatele, których dotyczy ustawa o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, mogą mieć wiele pytań dotyczących stosowania jej przepisów. Dlatego w oparciu o napływające do nas pytania przygotowaliśmy zestaw tych, które są najczęściej zadawane wraz z odpowiedziami na nie. Mamy nadzieję, że będą one pomocne w zrozumieniu i stosowaniu przepisów ustawy. Lista ta będzie w miarę potrzeby uzupełniana.

To są podpowiedzi od Ministerstwa, które jest odpowiedzialne za wdrożenie ustawy, w związku z tym będą brane z pewnością pod uwagę przy jakichkolwiek kontrolach.

Jaki rodzaj dostępności powinien być uwzględniony w przypadku zlecenia lub powierzenia zadania publicznego?

To zależy od charakteru i rodzaju samego zadania. Rodzaje wymaganej dostępności określa art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności [...] i powinien być on dostosowany do charakteru realizowanego zadania. Np. inne będą wymagania w odniesieniu do prowadzenia świetlicy środowiskowej dla dzieci a inne w stosunku do zlecenia/powierzenia usługi utrzymania zieleni miejskiej.

Dość często JST zlecają zadania z zakresu sportu czy kultury. Np. przy organizacji zajęć sportowych dla dzieci można określić wymagania dotyczące m.in: przygotowania informacji o tych zajęciach w tekście łatwym do czytania i w PJM i umieszczenia ich na dostępnej stronie internetowej, umożliwienia zapisania się na zajęcia za pomocą różnych form komunikacji np. również z

wykorzystaniem tłumacza PJM, instalacji urządzeń lub zastosowania środków technicznych i rozwiązań architektonicznych, które umożliwią dostęp osobie na wózku do wszystkich pomieszczeń w których odbywają się zajęcia (osoba na wózku może niekoniecznie być uczestnikiem zajęć ale np. rodzicem lub widzem).

Przepis ustawy wymaga określenia warunków służących zapewnieniu dostępności z uwzględnieniem minimalnych wymagań ujętych w art. 6. Oznacza to, że nie jest konieczne uwzględnienie wszystkich elementów wynikających z art. 6, a tylko tych właściwych/adekwatnych przy realizacji danego zadania. Jednocześnie możliwe jest także ujęcie w zapisach umowy innych warunków zapewniania dostępności niż te wynikające z art. 6 – jeśli są one odpowiednie dla zapewnienia dostępności realizacji zadania.

Warto przy tym zaznaczyć, że obowiązek zapewniania dostępności nie dotyczy całokształtu działalności organizacji, która wykonuje zadanie zlecone/powierzone, a jedynie tych zadań, na które zostały przeznaczone środki publiczne.

Kontrola realizacji zadania

Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w art. 17 daje możliwość organom, które przyznały dotację kontroli realizacji zadania publicznego. Ustawa określa co może być przedmiotem takiej kontroli:

- stopnia realizacji zadania;

- efektywności, rzetelności i jakości realizacji zadania;
- prawidłowości wykorzystania środków publicznych otrzymanych na realizację zadania;
- prowadzenia dokumentacji związanej z realizowanym zadaniem.

Także urząd w ramach efektywności, rzetelności i jakości realizacji zadania swobodnie może sprawdzić również zasady realizacji zasad dotyczących dostępności.

I tu znów Ministerstwo nam podpowiada kto i w jakim zakresie może kontrolować czy zapisy umowy dotyczące dostępności są właściwie realizowane:

Jakość i sposób wykonania zawartej umowy może być kontrolowany przez uprawnione organy kontrolne, ale przede wszystkim przez podmiot publiczny zlecający/powierzający zadanie, w zakresie, w jakim przewidują to przepisy prawa ewentualnie postanowienia umowy. Kontroli może i powinien także podlegać sposób uwzględnienia wymogów związanych z dostępnością określony w umowie. Określenie warunków służących zapewnieniu dostępności jest elementem obligatoryjnym umów zlecających lub powierzających realizację zadania publicznego lub umów w sprawie zamówienia publicznego.

Ponadto warto zwrócić uwagę na to, że nie zawsze trzeba karać po kontroli. Może warto jednak wpisać w protokół pokontrolny informację na temat nierealizowania jakiś działań i wskazanie co trzeba nadrobić.

Niemniej trzeba wspomnieć, że Ministerstwo też wskazuje na to, że może sobie wyobrazić rozwiązanie umowy w związku z brakiem realizacji zapisów o dostępności:

Podmiot publiczny ma prawo wymagać realizacji zadania zgodnie z zapisami umowy. Zapisy te powinny uwzględniać obowiązki w zakresie dostępności określone w art. 6 ustawy - adekwatnie do zakresu zlecanego zadania lub zamówienia.

Oznacza to, że określenie warunków służących zapewnieniu dostępności jest elementem obligatoryjnym umów zlecających lub powierzających realizację zadania publicznego lub umów w sprawie zamówienia publicznego. Skoro podmiot publiczny jest obowiązany do określenia takich warunków, a podmiot inny niż podmiot publiczny jest obowiązany do zapewnienia dostępności w zakresie określonym w umowie, to wydaje się, że nierespektowanie postanowień umowy dotyczących zapewniania dostępności (a więc nie realizowania obowiązków z niej wynikających) może być podstawą do rozwiązania ww. umów. W celu uniknięcia ewentualnych wątpliwości dobrze byłoby, żeby taka przyczyna rozwiązania umowy była wprost przewidziana w postanowieniach umowy.

Sprawozdanie

Sprawozdanie z realizacji zadania publicznego nie zawiera żadnych pól, w których można by wpisać informację o zasadach realizacji dostępności.

Czy podmiot inny niż publiczny, realizujący zadanie publiczne powinien w sprawozdaniu z jego realizacji uwzględniać w jaki sposób wywiązano się z zobowiązań związanych z dostępnością?

Przepisy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności [...] nie wskazują na obowiązek jakiejś dodatkowej, tego rodzaju sprawozdawczości. Kwestia ta może ale nie musi być określona przez podmiot publiczny np. w ogłoszeniu i treści umowy na realizację zadania publicznego.

Jednakże warto dopisać kilka informacji na temat tego, jak dostępność została zrealizowana. Tak, by urząd miał pewność, że zostało to zrealizowane. Ponadto to informacja dla organizacji na przyszłość, by jak w przyszłości przyjdzie kontrola z jakiegokolwiek urzędu, to byśmy pamiętali co było zrobione.

Skarga

I jeszcze jednak bardzo ważna sprawa, o której pisze Ministerstwo:

Czy na działanie organizacji pozarządowej która realizuje zadanie zlecone przez podmiot publiczny można złożyć skargę o której mowa w ustawie?

Nie. Przepisy skargowe stosuje się w stosunku do podmiotów publicznych zobowiązanych ustawą. Jednocześnie należy pamiętać, że jeżeli w umowie z podmiotem publicznym na realizację zadania określono warunki zapewniania jego dostępności, brak realizacji zapisów umownych w tym zakresie może być

przesłanką do rozwiązania umowy lub ewentualnych kar umownych (jeśli zostały określone).

Zakończenie

Dziękujemy za poświęcony czas i zapoznanie się z przygotowaną przez nas rekomendacją. Niemniejsza publikacja nie wyczerpuje wszystkich tematów, pokazuje dobre praktyki i przedstawia podstawowe pojęcia. Jako organizacje pozarządowe, działamy na rzecz dobra wspólnego, na rzecz osób, które są wokół nas. Często nie zdajemy sobie sprawy z tego jak wiele osób wokół nas ma trudności w dostępie do naszych działań. Niepełnosprawność nie zawsze jest widoczna. Konieczne jest abyśmy stawali się coraz bardziej dostępni. Aby móc wypełniać obowiązki o których piszemy często potrzebujemy wiedzy i ciągłej jej aktualizacji. Liczymy na to, że ta publikacja wyjaśniała podstawowe pojęcia i pokazała dlaczego i jak musimy wypełniać obowiązki ustawowe jako ngo. A przedstawicielom urzędów pokazała dobre praktyki w stosowania ustawy przy zlecaniu zadań publicznych dla NGO. Zapraszamy do kontaktu z nami. Będziemy z pewnością aktualizować niemniejsza publikacji w zakresie dobrych praktyk, które mogą służyć nam nie tylko w wypełnianiu obowiązków ustawowych ale w tym abyśmy realnie stawali się bardziej dostępni w swoich działaniach.

Niniejsze rekomendacje zostały opracowane w ramach realizacji zadania publicznego pn.: „prosta dostępność” umowa nr BDO.615.68.2023 z dnia 8 września 2023 finansowanego ze środków Województwa Opolskiego.

Kontakt:

Opolskie Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych

www.ocwip.pl

e-mail: biuro@ocwip.pl

telefon: 77 441 50 25

